

Bang, gjorde. De danske landbrugsvarers højkonjunktur var ved at afløses af en højkonjunktur for norsk trælast (hvis baggrund er indgående behandlet af J. Schreiner: *Nederland og Norge 1625-50* i Skr. utg. av No. Vid.-Akad. Oslo II, Hist.-Fil. Kl. 1933, 3), som danske købmænd netop ved denne trekanthandel søgte at vinde indpas i.

Et spørgsmål, der trænger til en nøjere afklaring, er de danske købmænds forbindelser og kreditforhold i udlandet. I »Den borgerlige Stands onde Vilkaar« fra ca. 1650 (Da. Mag. 5. Rk. I) omtales de fremmedes bogholdere eller opkøbskommissionærer finansierede fra udlandet, uden at det dog kan ses, hvad der har sat dem i stand til at rejse disse pengebeløb. Johan Jørgensen nøjes med at pege på problemet, og da en sådan undersøgelse må bygge på arbejde i udenlandske arkiver, kan det jo også med rette siges at falde uden for skriftrækkens rammer.

Her er dog et område, hvor en mere alsidig behandling af købmændenes handel i det hele taget måske kunne have antydnet en strømpil. Her skal blot eksempelvis peges på ret betydelige jyske rugopkøb i Østersøhavnene mellem Wallenstein- og Torstenssonkrigene (lader sig bl. a. udlede af sundtabelleterne), og københavnerens andel har næppe været mindre. Det er netop samtidig med Chr. IV.s grove toldforhøjelser og visitationer i Sundet og hans fjendtlige holdning over for Hamborg, så det kunne måske være fristende for nederlandske og hamborgske firmaer at knytte toldfri danske kommissionærer til sig. Det er jo i disse år, folk som Hellekande, Jacob Madsen og Henrik Müller begynder at slå sig op. Da først forbindelserne var knyttet, har handelen med den danske stat sikkert været så fin en forretning også for de udenlandske firmaer, at de fornødne kapitaler har kunnet rejses. Forfatteren viser iøvrigt netop, hvorledes betalingerne nok skulle falde til

storleverandørerne med de gode kreditforbindelser.

En helstøbt lille bog med frugtbare ideer og måske navnlig interessante forsøg på at få det sparsomme kilde-materiale i tale på lidt andre måder, end man har været vant til. Den fremtræder i et nydeligt udstyr (Aarhus Stiftsbogtrykkerie), forsynet med literaturliste, register og engelsk resumé, og prisen er i alt fald ikke afskrækkende. Man imødeser med interesse bd. 2 i skriftrækken.

Poul Enemark.

Henny Glarbo: Danske i England (Munksgaard, 1956) 126 s.

Allerede inden sin død i 1955 var arkivar Henny Glarbo nået langt i forberedelserne til udgivelsen af sine studier over danske forbindelser med England i 17., 18. og 19. århundrede, til hvilke hun havde modtaget støtte af Churchill-fonden. Arbejdet blev afsluttet af søsteren Vivi Glarbo og kollegaen Henry Bruun. Bogens interessanteste og dybestgående afsnit er det første, der behandler forholdet mellem de to besvoglede konger Christian IV og Jacob I. Kernen i deres kontakter ser ganske vist ud til hovedsagelig at have været af underholdningsmæssig natur, og der skal bores noget og gættes lidt mere for at finde ting frem af i al fald vigtigere politisk betydning. Af Christian IV's søster, dronning Anna, gives et ganske sympatisk portræt, og ikke mindst fremhæves hendes livslange trofasthed mod sit danske fædreland.

Andet afsnit er helliget Christian VII's rejse i 1768, der af hans ministre var imødeset med så megen ængstelse, men hvor man var så heldig, at kongens sindssygdighed for en tid faldt til ro. I England blev han særlig populær, også blandt folket, der satte pris på hans ligefremme og alligevel værdige optræden – ikke mindst på baggrund af de noget upolerede hanno-

veranere, der udgjorde dets eget kongehus.

Medens de to første afhandlinger emnemæssigt er ret afgrænsede, er den sidste om danske i England i første halvdel af 19. århundrede af langt større rækkevidde. Den behandler videnskabelige, kirkelige og erhvervs-mæssige kontakter, men kun i meget grov oversigt. Der er stof til omfattende studier, og ikke mindst det sidste område er ganske uopdyrket. Det har været forfatterinden magtpåliggende at vise, at det afgørende brud, der indtraf i 1807, trods alt ikke fik nær de samme følger som 1864 for forholdet til Tyskland. Måske skal man heri også søge motiveringen for, at dette noget leksikalske afsnit er medtaget.

For de to kongers skyld bør den lille bog finde mange læsere. Skildringen af deres Englandsrejser er gode tidsbilleder.

Finn H. Lauridsen.

Jacob Kronika: Lys i Vinduet. Slesvigske Dagbogsblade fra Berlin 1933-39. (Det danske Forlag, 1957). 206 s.

Man skal holde hovedet koldt, mens man læser redaktør Kronikas berlin-ske dagbogsblade. Ellers mister man let overblikket, og man får ikke den fulde forståelse af, at bogen opererer i forskellige planer. Med hovedtitlen, der jo er lånt fra en af Jens Jessens berømte artikler, samt med tillægsordet »slesvigske« i undertitlen, vil Kronika antyde, at nok fortæller han om nazismens Berlin, men han tegner også træk af grænsekampens vilkår. Han giver en personligt farvet kommentar til adskillige grænselandsskæbner og til øjeblikkets debat om nye faser i grænsekampen. Bogen handler om kritiske faser i 30'erne og om, hvorledes det meget brugte løsen »Front og bro« dengang konfronteredes med forsøg på at knække de danske sydslesvigere, samtidig med at det kunne bruges

af nazister med Rosenberg-nordiske drømme.

Det interessanteste ved bogen er Kronikas beretning om sine oplevelser i dette ejendommelige spil, mens han var journalist og »akkrediteret talsmand for det danske mindretal« i Berlin. Han fortæller levende om sine kontakter i nazistiske kredse og om sine møder med partiets koryfæer. Der er atmosfære over øjebliksbillederne, liv over personerne og dramatik i begivenhederne. Det gør bogen let læst og spændende, og læseren vil til gengæld herfor lettere tilgive, at Kronika ikke lader ham vide, hvad der er dagbog, og hvad der er erindring, hvad der er oplevet, og hvad der er kommentar. Nogen historisk kilde er bogen ikke, men den præsenterer begivenheder og mennesker for os, set med Kronikas øjne, snart som han så dem i 30'erne, og snart som han ser dem i 1956. Det er fængslende.

Mest stof er der i skildringen af forhandlingerne omkring forbudet mod det tyskskrevne, danske blad, »Der Schleswiger«. Kronika færdedes hjemmefant i de berlinske regerings- og partikontorer, og han giver i forbindelse med Schleswiger-affæren en række oplysninger om rivaliseringen mellem Auswärtiges Amt, Aussenpolitisches Amt, der var Rosenbergs partikontor for udenrigspolitik, og propagandaministeriet. Grænsetyske kredse stod bag propagandaministeriets aggressive kurs, mens de andre organer efterhånden fik tvunget en slags retræte igennem.

Kronika giver i denne sammenhæng en hvas karakteristik af Ernst Schröder, der sad i Flensborg og trak i trådene. Men i personregisteret kompletterer han billedet med oplysninger om Schröders påståede »besindelse« efter 1945. Dette personregister er i det hele taget en integrerende del af bogen og må nødvendigvis læses med. Det giver nemlig interessante og stedvis ganske fyldige oplysninger, som